

110.

Colecția ALEXA GAVRIL BÂLE

La lelița de demult
Cătărama i-o plăcut,
La lelița-i place bine
Cătărama de la mine.

Preluca Nouă, 1960

Credințe de pe Fisculaș

111.

Tăt acele mi-o fo dragi
Care-o fost la poale largi
Ș-acele mi-o fo urâte
Care-o fost la poale strâmte.

Preluca Nouă, 1960

1. În martie îi bine să mai țâie frigu', să nu să pornească pomii, că de pornesc, pot veni înghețuri târzii și să strice florile și nu mai prind rod.

2. Vinerea de Indrei sau Indreu se ține pentru animale, (altfel) nu să prind marhăle.

3. Când să scot oile întâie afară să pune on lanț înaintea pragului să să țâie oile deolaltă ca verigile lanțului.

112.

Ieși afară buhuhu
Că ți s-aprind' e hornu
Că de când te-ai măritat
Hornu nu l-ai măturat.

Preluca Nouă, 1960

4. Lemnu de arin îi cel mai rău lemn, bătrânii îi ziceau carpăn de baltă. Îi bun (totuși) la horincie o săptămână să steie crăpat, arde bine, face flacăra, pară bună și tare bine mână căldarea (Mihaiu Iuliciei, Șișești, 57 ani, 13 martie 2001)

5. Lemnu de cireș care-i sucit și răsucit nu-i bun de scândură, numa de foc.

Pe plop l-o blăstămat Maica Domnului când o stat la umbra lui, nu s-a putut hodini că plopul s-o tăt mișcat. L-o blăstămat să nu aibă hodină. În plop, de-i vânt, de nu-i vânt, nu stă frunza-n loc. Lemnu de plop îi bun de pălânci în gard, țin mult pălâncile.

113.

Dragu-mi-i mie a juca
Cu nevasta altuia
Cu a mea să nu joace nime
Că mie nu-mi pare bine
Da oi juca pă de-o parte
Să nu-mi vie-un pumn în spate.

Preluca Nouă, 1960

6. De Schimbarea la Față se pot mânca merele. Mai ziceau bătrânii că nu-i bine să te schelzi în zâua asta, că te schimbi la față și tu.

7. De Ziua Crucii să ie pepenele care-i copt, care-i cu bube pă el și să pune în pod, acela nu putrezăște, să usucă, îi bun de leac pentru bubele care nu se vindecă. Să pune pepinile în lapte și să pune pă rană. Pepinile cu zgrăbunță stă de pe an pă an, să usucă, să pune pă marjinea podului.

8. Când suflă din sus de Făurești, să zice în Cetățele că-i de ploaie, de muietură.

La arat; foto: Felician Săteanu

9. Dă nuiele la cela ce împletește gardu.

10. Nu să pun sub cloșcă ouă cu număr cu soț, că ies pui fără soț și nu-i bine. Să pun ouă fără soț sub cloșcă.

11. Mai demult, când se venea cu pasca sfințită de la biserică, în ziua de Paști, se dădea și la marhă.

12. Luna mai îi cea mai frumoasă lună din an. Codru să-mbracă frumos, frunza urcă în copaci și omu' trebe să se-mbrace frumos. Orice năcaz ar avea omu', nu trebe să fie supărat ca să-i meargă bine tăt anu'.

13. Nu-i bine să cumperi porci, purcei, de la neamuri aproape, că nu mănâncă bine. Purcei să iei numa de la străin.

14. Pân '42 a fost foamete mare. O plouat toată vara și nu s-o copt mălaiu, iarbă s-o făcut bugătă și o fost fân mult la marhă. Oamenii cumpărau un fel de fărină roșietică, care nu știu de ce-o fost. Fărina de borș era tare faină la vedere, galbenă și curată, dar era tare ră la gust. Nu o puteai înghiți, te strânje de grumaz și era amară tare.

15. Când înfloresc rujii de mure și plouă bine, încep a să face ptitoi.

16. Trebe mulțămît lui Dumnezeu și de mult și de puțân (și de puțân și de mult)

17. Mai demult oamenii cătau por, îi ca aiu, crește pă unde o fost clăi de fân. Mâncau cu caș, că nu aveau ce mânca.

114.

Io cu Văsălica nost
Doborât-am gardu jos
Ș-am bătut șefu de post
Ș-o vinit badea Mihai
Ș-am pișcat-o pân mălai.

Preluca Nouă, 1960

115.

Io cu Văsălica Petri
Am umplut straița de
pietri
Ș-o vinit badea Mihai
Ș-am luat-o pân mălai.

Preluca Nouă, 1960

116.

De m-ar chema Văsălică
Fetele mi-or da horincă
Da mă teamă cum mă
teamă,
Fetele nu bagă samă
Și mi-ar da și altecele
Dar mi-e cam rușine a
cere.

Preluca Nouă, 1960

117.

Io cu pană și cu struț,
Mândra mé cu legănuț.

Preluca Nouă, 1960

118.

18. După călduri mari vara, vine vreme grea, gheață și vânturi mari.

Zî-mi, țigane, numa mie
Că ți-oi da Șomcuta ție,
Șomcuta și Baia Mare
Ți le dau pă ale tale.

Preluca Nouă, 1960

119.

Ce te ții lele măreață
Pânice ai o rochie creață
Păstă rochie ai un fir
Mărg pădut'ii la spațir.
Păstă rochie au on tort
Mărg pădut'ii la raport,
La raport la colonel
Sar păduchii tăți pe el.

Preluca Nouă, 1960

120.

Fetele de la Cupșeni
Tot cu pipa de coceni
Vine dracu de sub râpă
Și le pune pune foc pă pipă;
Iese dracu de sub stan
Și le pune și dohan.

Preluca Nouă, 1960

121.

Câte rele-s pă pământ
Tăte m-o mâncat pă rând.

Preluca Nouă, 1960

19. Din fărină de borș cu cartofi fierți și tare puțină fărină de mălai, care aveau, se frământa aluat și să face coc în cuptor.

Borșu îl mai fierbe cu lapte și pune multă miere, zahăr, în el. Miere era bugăță, erau unguri pă aici și aduceau bugăță. Lapte încă dădeau marhăle, că era fân, făceau oamenii brânză și mâncau.

Borșu' atâta era de amar că plânjeu pruncii când le dădeau femeile să mănânce, mâncau laptele cu miere și lăsau borșu'.

Pă celălălat an o fo cireșe multe, dimineață bună videai oamenii în cireși, mâncau cireșe să le treacă de foame. Era plin de oameni în tăți cireșii de dimineață bună. (Ileana Filip, a Pustanului, de pe Dâmbu Mare- Șișești, 78 de ani, 3 martie 2002)

20. La dițaii care se umflă, nu mânâncă, nu să baligă, le dai sămătișă cu broză și cu oțăt de mere, amestecate.

21. Vacile pot paște pă luțarnă, numa să hie priponite pă scurt.

22. La cufureală la vaci le dai ceai din crengi dă răchită și ștevie ori ceai de ștevie și din coji dă prun.

23. Când îs urăți caii, după lucru mult și greu le dai mursală de mnere și le trece. Când au febră musculară, le dai broză cu drojdie în abrac.

24. Când au vițee diaree le dai horincă de-al doilea cu piper, cu poprică aspră și sterejie învăluită în unsoare de porc, bobite, cât ceașca de mari.

25. Pă ninjei la țăță la vacă pui unsoare de porc, frecată bine cu sare. La câteva zile, ninjelu învinețește și ptiică.

26. Când nu să țâne vaca cu taur ori când se infectează de la taur, după ce ai adus-o, îi dai să beie cât de mult ceai de petrinjel de câmp (Măgureanu, 72 ani, Dănești, Maramureș)

27. Care vacă are alb pă frunte și piuă pe nas, aceie-i de soi.

28. Când au vacile diaree le dai, dacă-i toamnă, câte un coș de frunză de păr ori de cireș, uscată, greblată de pă sub pomi. Le strânje înlontru. (Ileana Pop, 35 ani, Cetățele, 11.11. 2011)

29. Dacă-i dor pă cai potcoavele, la copită îi legi cu cârpă cu muștar de la gunoi, cu muștar gros. (Ștefan Țăganu, 40 ani, Baia Sprie, 11.11 2011)

30. La vaci, mai demult, când aveau diaree, li se dădeau pere uscate, pere pădurețe uscate, să mănânce. Una-două le strânje.

31. La cai, mai demult, numa ovăs le dădea, abrac, grâu îi dulce și-i îmbată de cap, iară mălaiu îi îngreună la picioare. Doamne feri, mai demult, să fi dată oarece mălai la cai.

32. Când îs vacile a fâta, nu beu multă apă. Beu mai puțână. (Goloman Gavril, 47 ani Șurdești, 12.01. 2012)

33. Ceai de scai albastru le dai la cai pântru asmă, când obolesc repede, când tușesc dimineața, când îi scoți afară și aeru-i rece ori când le dai fân colbos.

34. Caii cu asmă și când asudă stând în grajd ori la efort, le dai ceai de chiminoc prăjit ori on blid ras de oloi.

35. Pântru cufureală la vaci ori la viței le dai ceai de ștedie și de chiminoc ori ceai de coarne uscate. Mai poți să le dai ceai de răchită plângătoare, de coajă de prun și de rădăcină de urzică.

36. Vaca, cându-i a fâta, face groapă la mijlocu pulpii și să întărește la rădăcina țâțelor. Acolo să face on cerc tare.

37. Când nu rumegă vaca, îi dai on kilom de mniere, de zahăr topit în doi litri de apă, făcută mursă tare. Îi torni de aceea pă grumaz și mintenaș să pornește din ie. Când nu rumegă, când nu balegă și când nu mănâncă îi bun tratamentu aista. (Opriș Curtuiușu, 72 ani, 2 feb. 2012)

38. Mai demult, când, vara, după lucru, caii erau uzi de ploaie, sau iarna de ninsoare, ori de sudoare, nu să băga în grajd uzi. Să freca cu on șomoiag de paie, ori de fân, bine, bine, până se zbiceau. Și iarna, când lucrau cu ei și asudau ori erau uzi de ninsoare și frig, nu-i învălești pă ud, că mai rău faci. Să freacă bine cu on moștoc de fân ori de paie, ce ai la îndemână. (Ghiță Poduț, 54 de ani, 2012, Cetățele)

122.

Sai în sus că sus te-oi
pune;
Numa să-ți cumpărăm
funie.
Funea-i gata cumpărată,
Numa trebe agățată.

Preluca Nouă, 1960

123.

Auzit-am din bătrâni
Că nu-i bun gardu de
spini,
Nici drăguța din vecini.
Gardu-i bun de scânduri
late
Și drăguța de departe.

Preluca Nouă, 1960

124.

Decât să mănânc
smântână
Mai bine cu ceas pă
mână
S-aud ceasu ticăind
Și mațele chiorăind.

Preluca Nouă, 1960